

INAUGURACIÓ DEL PRIMER MUSEU D'ART CONTEMPORANI A VALÈNCIA

IVAM: Cara i creu d'un museu

Al llarg dels últims vuit anys, el PSOE ha anat creant una infraestructura cultural al País Valencià, centrada al cap i casal. Primer, el Palau de la Música. Després, la remodelació del Rialto. I ara, l'Institut Valencià d'Art Modern. Amb la inauguració imminent de l'IVAM, la Generalitat valenciana culmina una de les inversions culturals més importants del segle vint.

Manuel García

La inauguració de l'Institut Valencià d'Art Modern i d'espai d'exposicions temporals contemporànies, Centre Cultural del Carme, culmina, en certa mesura, el pla d'actuació i creació d'infraestructura cultural del PSOE, al llarg del període 1983/1989, dirigit per Cebrià Ciscar, des de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència.

Amb l'obertura de l'IVAM (1984-1989) acaba també una etapa de gestió cultural portada a terme per la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, al llarg de més de 5 anys, amb la presència de 5 directors generals distints: Trinitat Simó, Emili Soler, Tomàs Llorens, Carme Alborch i Enric Cunat. Un període caracteritzat tant per la creació d'infraestructura cultural com per una certa improvisació en matèria artística contemporània.

Es pot dir, en resum, que cada director general va posar el seu gra en matèria artística, amb resultats molt diversos. Trinitat Simó només va tenir temps per a inaugurar, amb diversitat d'opinions, una mostra d'art jove valencià («Recién Pintado», 1983). Emili Soler va ser el creador de les exposicions itinerants («Història Econòmica Valenciana», el «Museu Salvador Allende», la «Documenta Miguel Hernández», etc.) i alguna mostra mono-

L'IVAM, en xifres*

Inversió inicial en la construcció de l'edifici	850 milions ptes.
Adquisició de la Col·lecció Juli González	417 milions ptes.
Compra de pintures i dibuixos d'I. Pinazo	101 milions ptes.
Art informalista espanyol	120 milions ptes.
Obres d'Eusebi Sempere	50 milions ptes.
Obres d'art contemporani	120 milions ptes.
Pressupost per a la gestió de 1989	1.080 milions ptes.

* Xifres de la premsa local.

Murcia, C. Salvadores i J. Sanchis. Després, es feren les compres puntuals d'art contemporani: Col·lecció Juli González (1985), Col·lecció Ignasi Pinazo (1987), Col·lecció Informalisme Espanyol (1987). Finalment, l'elaboració del programa d'exposicions temporals que incloïa dues funcions diferenciades: les mostres inicials a l'IVAM (Picasso, Josep Renau i Equip Crònica) i les mostres inaugurals al Centre Cultural del Carme (José-María Sicilia i altres).

gràfica com el «Misteri d'Elx». Tomàs Llorens, amb una base artística més sòlida que tots els directors generals esmentats, va ser el creador de l'Institut Valencià d'Art Modern. Carme Alborch passa per ser una gestora qualificada i animadora cultural de la modernitat. I Enric Cunat encara no ha concretat res en el seu mandat si bé dona la imatge d'una persona culta, europea i amb visió de futur.

Entre les diverses possibilitats que hi havia de posar en marxa una política artística al País Valencià que contemplara les mancances en matèria de museus, exposicions, adquisició de patrimoni artístic, programa d'ajudes i beques a la creació i la investigació històrico-artística, organització de simposis, tallers i seminaris d'art contemporani, muntatge de biennals, edicions de llibres, revistes, monografies, etc., Cebrià Ciscar, a través del professor Tomàs Llorens, va optar prioritàriament per la creació inicial d'un Institut Valencià d'Art Modern com a base d'operacions d'una política artística a llarg termini, que poguera canalitzar les distintes inquietuds, necessitats i expectatives artístiques contemporànies.

Breu història d'un museu

La història de l'IVAM ha passat per distintes etapes. L'inici està relacionat amb el retorn a València de Tomàs Llorens (Almassora, 1936), professor d'estètica, crític d'art i organitzador d'exposicions d'art contemporani. A ell li correspon la idea, el desenvolupament i el resultat actual de l'edifici, col·leccions permanents i programació inicial d'exposicions temporals del primer museu d'art contemporani de la capital del País Valencià.

Presentat la tardor de 1984 com un projecte de col·laboració conjunta entre l'Ajuntament, la Diputació i la Conselleria de Cultura, l'IVAM concretava, amb la construcció d'un edifici de planta (Emili Giménez i equip), l'adquisició d'unes col·leccions d'art

Equip Crònica. 'El pati de les temptacions'.

contemporani (des de l'inici de la modernitat, fins als anys seixanta) i la gestió d'exposicions d'art del segle vint, totes les aspiracions de modernització del País Valencià, a nivell artístic, des del primer projecte de Joaquim Sorolla el 1915, a l'últim museu digne de tal nom, creat per Eusebi Sempere, amb motiu de la donació de la seua col·lecció d'art a la ciutat d'Alacant el 1975.

Els passos de l'IVAM des dels orígens del projecte (1984) a la inauguració (1989) han estat els següents: primer, la presentació de l'espai arquitectònic, idea de Tomàs Llorens i obra dirigida per Emili Giménez, amb l'assistència d'un equip integrat pels arquitectes i enginyers V. García, J.

Primeres controvèrsies

Les discrepàncies amb el projecte de l'Institut Valencià d'Art Modern s'han produït en tres sectors ben distintes: el Consell de Cultura de la Generalitat valenciana (1986), un sector dels artistes plàstics (1986) i alguns veïns del barri del Carme. Quant a noms, la història la fan els homes i les dissidències tenen sempre noms i cognoms —els dissidents amb alguns aspectes del projecte de Tomàs Llorens han estat, entre altres, el crític Aguilera Cerni (al Consell de Cultura), el pintor Manuel Boix (al sector d'artistes) i els dirigents de l'Associació de Veïns del barri del Carme (Miquel Wiergo i David Ham-

Pinazo, un dels eixos artístics de l'IVAM.

merstein) i de l'Associació de Comerciants i Veïns de la Ciutat Vella (Carles Sánchez).

Al Consell de Cultura el crític d'art Aguilera Cerni va plantejar algunes esmenes al projecte de llei de creació de l'IVAM, amb el suport d'A. García Esteve (advocat), Pere Vernia (artista) i Lleonard Penarrocha (metge). De totes maneres la llei va ser aprovada per majoria. Al sector d'arts plàstiques uns 50 artistes, crítics d'art i professors de belles arts (encapçalats per Manuel Boix, entre altres) van redactar i enviar una *carta oberta* al president de la Generalitat valenciana, expressant el seu suport a les esmenes del Consell de Cultura, l'esperit de la defensa de l'art i els artistes valencians i denunciant la marginació dels museus de Vilafamés i Elx.

D'alguna manera es repetia la vella rivalitat intel·lectual entre dos escriptors d'art, claus de la història de l'art espanyol del segle vint: Aguilera Cerni *versus* Tomàs Llorens. Un, des de l'àrea de poder del Consell de Cultura. L'altre, des de la responsabilitat d'un director general del Patrimoni Artístic.

La darrera oposició té un caràcter més popular. L'IVAM es construeix a l'interior d'un barri històric en crisi total: el barri del Carme. Els veïns i els seus representants volen serveis, llum, sanejament, vivendes, tranquil·litat.

A poc a poc, Cebrià Ciscar ha anat resolent els problemes esmentats. El

Consell de Cultura va aprovar la llei de l'IVAM (1986) i Aguilera Cerni va estar compensat, posteriorment, amb subvencions per al Museu Popular d'Art Contemporani de Vilafamés, del qual és director. Manuel Boix, dissident notable entre els artistes signants de la carta de protesta (Boix és Premi Nacional de Belles Arts de Gravat) va ser becat a Nova York, on resideix actualment (1986/89). La resta dels artistes han oblidat el tema.

Ara queda el problema del barri del Carme. En aquest cas és més dur. De moment, els veïns fan manifestacions, pressions en els mitjans informatius, cartes de protesta. Hi ha en joc, a més, el patrimoni històric i artístic de la Ciutat Vella. I la supervivència d'un barri, d'una manera de viure, digna, que ara per ara no és possible d'esquena al primer museu d'art contemporani del país.

Perspectives d'un museu

Malgrat tot, estem davant la inversió més important en matèria de cultura del País Valencià. I avui per avui, davant la col·lecció d'art contemporani més significativa de l'estat espanyol fins que no s'acaben els nous projectes estatals i autonòmics en marxa: el Museo Nacional de Arte Moderno i Contemporáneo, el Centro de Arte Reina Sofía, el Museu d'Art Contemporani de Catalunya i el Museo de Arte Contemporáneo de Canàries.

Els fons de l'escultor i pintor Juli González, les pintures d'inici de segle de Pinazo, els quadres de l'informalisme espanyol d'Antoni Tàpies, Antonio Saura, Manolo Millares, etc., la col·lecció d'obres d'Eusebi Sempere,

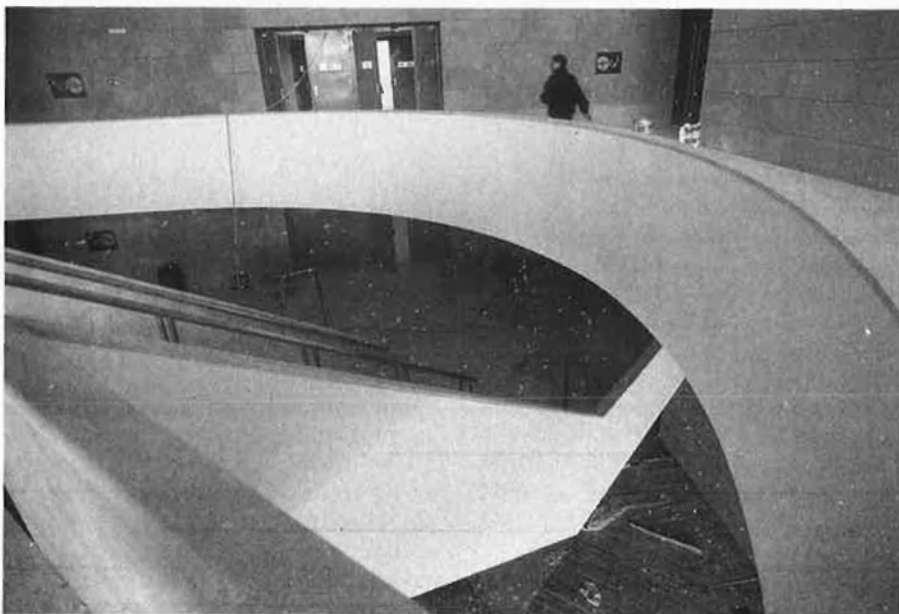
en l'època de París (1957-60), algunes peces fonamentals de la pintura figurativa i crítica dels anys seixanta i setanta d'Eduard Arroyo, l'Equip Crònica, Valerio Adami, etc., i els primers quadres d'artistes estrangers com Torres García, Fontana, Masson, etc., converteixen l'IVAM en un museu de nivell europeu.

Si a tot això afegim un programa inicial d'exposicions molt ambiciós, amb *Dibuixos* de Picasso (1989), el *American Way of Life* de Renau (potser el menys novedós) i una *Retrospectiva* de l'Equip Crònica, pensem que València es pot situar entre les tres capitals de l'art contemporani d'aquest estat. L'eix artístic Madrid-Barcelona-València és a punt.

Incògnites del futur

La gran incògnita respecte a la gestió de l'IVAM va sorgir quan Tomàs Llorens, autor del projecte, director general del Patrimoni Artístic (1984-88) i primer director del museu, va ser nomenat director del Reina Sofía i se'n va anar a Madrid (1988). De fet, l'IVAM s'inaugura amb un equip trifàsic sense massa experiència en gestió museogràfica: Julia Artal (administració), Vicent Todolí (conservador) i Carme Alborch (directora gerent).

Per què no hi ha un director d'exposicions a l'IVAM i no s'ha nomenat un director del Centre Cultural del Carme són qüestions que inquieten el sector artístic valencià i que haurien de preocupar la resta de la societat valenciana en general perquè no debades l'IVAM, amb una inversió de més de 2.500 milions de pessetes —edifici, compra d'obres, personal, manteni-

Interior de l'Institut Valencià d'Art Modern.

ment, publicacions, exposicions, etc.— és la inversió cultural més important del País Valencià al segle vint.

En els medis artístics no es comprèn massa bé la manca d'equip professional (nacional o estranger) amb experiència en qüestions de museografia, exposicions, catàlegs, etc., absent de moment —llevat de la petita experiència primigènia de Vicent Todolí com a secretari de Tomàs Llorens i alguna exposició al seu currículum— a l'Institut Valencià d'Art Modern. És la incòg-

nita més important fins ara. La resta de qüestions no passa d'un *ajustament fi* que vaja completant els buits d'avantguarda que hi ha al museu, tant d'artistes espanyols significatius (Alberto Sánchez, Àngel Ferrant, Jorge Oteiza, etc.), com de pintors importants del país (Joan Genovés, Jordi Teixidor) i l'obra contemporània dels millors artistes joves valencians, ja reconeguts més enllà de les fronteres locals (Miquel Navarro, J. Cardells, A. Marco, etc.). □

UN NOU ESPAI CULTURAL PER A L'ART

La «Kunsthalle» del barri del Carme

Projectat com una extensió de l'IVAM, el Centre del Carme acollirà totes les manifestacions artístiques més recents.

Una exposició de José María Sicilia ha inaugurat aquest nou espai.

Carles Gàmez

Caldria preguntar-se fins a quin punt és del tot encertat aquest costum, ara ja pràctica habitual, de destinar a contenidors o espais culturals, edificis o monuments amb memòria històrica.

Si, d'una banda, els arguments de manteniment i conservació poden ser bones raons, de l'altra, no sempre aquests espais resulten els més idonis per a servir de plataformes culturals. L'adequació climàtica demana importants inversions i no sempre amb resultats satisfactoris.

Amb una temperatura interior *nòrdica* es presentava als mitjans de comunicació la primera fase restaurada del conjunt monumental del Carme, un espai cultural que complementa l'altre gran centre de l'IVAM —Institut Valencià d'Art Modern—, el Julio González. Segons els seus gestors, aquest centre d'exposicions tindrà com a model de funcionament la *Kunsthalle* centreuropea, és a dir, un espai d'exposicions sense col·leccions permanents.

Amb un pressupost de 60 milions de pessetes —en la primera fase— s'ha actuat sobre el claustre renaixentista,

Carme Alborch, Cebrià Ciscar i Benito Sanz.

l'antic refectori, avui Galeria d'Ambaixador Vich i la Galeria Ferreres. Successivament, es duran a cap una segona i tercera fase, fins a una actuació global sobre tot el conjunt monumental del Carme. Per a la segona fase es calcula una inversió de 130 milions.

Aquest Centre del Carme, a diferència de l'IVAM-Centre Julio González,

tracta d'abraçar totes aquelles manifestacions culturals que d'alguna manera *escapaven* als dominis del primer. Mentre l'IVAM s'ocupa de seguir una línia més històrica, el Centre del Carme donarà el seu suport a les aportacions més recents.

Segurament perquè una de les crítiques més insistents realitzades a l'antic director de l'IVAM, Tomàs Llorens, fou la seua «insensibilitat cap a les manifestacions més contemporànies», aquest Centre del Carme s'erigeix com l'espai ideal on presentar els darrers llenguatges artístics.

Per al Centre s'han assenyalat dues funcions: com espai d'exposició de l'actualitat artística, a nivell estatal i internacional, i com a plataforma per als artistes bé valencians bé de la resta de l'estat. Els noms més joves obtindrien així un suport institucional a la seua obra.

Les incògnites que es plantegen de cara al futur són fins a quin punt el Centre del Carme aconseguirà un protagonisme específic o quedarà com un centre subordinat. ¿El finançament estarà supeditat a les vicissituds del seu germà major o Centre Julio González? Per desgràcia ja hem vist desaparèixer en la ciutat de València espais que naiïen amb molt bons propòsits.

Un aspecte molt qüestionat de tot el projecte de l'IVAM ha estat la desconexió respecte a l'espai on s'ha ubicat, és a dir, l'històric barri del Carme. Des de l'Associació de veïns s'ha censurat un projecte que no contemplava una actuació enèrgica sobre el teixit del barri, avui en un estat de degradació quasi irreversible, mentre les inversions econòmiques anaven a parar a l'IVAM. El conseller de Cultura, durant l'acte de presentació, va posar l'accent en la necessitat d'afrontar un projecte de rehabilitació realista i urgent per al barri.

Una exposició de José María Sicilia inaugurarà el Centre del Carme. L'exposició és un projecte del Musée d'Art Contemporain de Bordeus, un museu que ha estat molt present a l'hora d'elaborar l'IVAM. En serà comissari el mateix director, Jean-Louis Froment. La mostra col·lectiva «Modos de ver», una exposició que recull alguns dels noms més representatius de l'actual avantguarda valenciana, tancarà la present temporada. Aquesta exposició col·lectiva, que arriba una mica envellida, presenta obres de Miquel Navarro, Pepe Romero, Carme Calvo, Fernando Machado, Àngels Marco, Emilio Martínez, Evarist Navarro, etcètera. □